

Vallentuna kommuns yttrande över remiss om boende för vissa skyddsbehövande

Sammanfattning

Remissen innehåller förslag till ändringar i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och en ändring i lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. Vallentuna kommun har enbart synpunkter kring ändringarna i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Vallentuna kommun ställer sig negativ till den föreslagna lagändringen, då den kan väntas leda till högre kostnader för kommunerna såväl som staten. Befintliga stordriftsfördelar kan förväntas minska; då tillfälliga småskaliga lösningar är kostnadsdrivande. Ändringen medför i praktiken att resursbristen flyttas från en statlig myndighet till kommunal nivå samtidigt som totalkostnaden ökar.

Förändringen med decentraliserade anläggningsboenden i liten skala försvårar ytterligare för Migrationsverket att ta huvudansvaret för de skyddsbehövande, och medför därför i förlängningen ytterligare merkostnader inom kommunal verksamhet.

Vidare är kommunen negativ till att den statliga ersättningen utformas utifrån genomsnittliga kostnader, då det påverkar kommuner i områden med bostadsbrist negativt. Om schablonersättningar ska användas måste nivån anpassas till olika områdens olika förutsättningar. Därutöver vill kommunen betona vikten av översyn av dagersättningar såväl som regelverk för boendelösningar.

Det är även anmärkningsvärt att Migrationsverket redan under april månad påbörjat verkställa fördelning och överföring till kommunerna; trots att lagändringen varken beslutats eller trätt i kraft.

Om förslaget till ändring i lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Förslaget till förändring medför en ansvarsförskjutning från staten till kommunerna, oavsett kommunernas skilda förutsättningar att anordna boenden. Migrationsverket kan i högre grad planera anläggningsverksamheten och uppnå stordriftsfördelar. Variationer över tid i anvisningar såväl som bristande möjlighet att prognosticera antalet medför svårigheter för kommunerna såväl som höga kostnader.

En jämnare fördelning över landet kan ge vissa fördelar, men staten bör då fullt ut täcka merkostnaderna för ett kostnadsdrivande upplägg med småskalig och geografiskt utspridd bosättning.

Om överväganden och förslag

I remissen framhålls att Migrationsverket inte har kapacitet att ordna boende för ett så stort antal människor på kort tid. Samt att situationen inte heller är av kortvarigt slag, utan riskerar att pågå under en relativt lång tid.

Vallentuna kommun vill framhålla att flertalet kommuner saknar överkapacitet av bostäder såväl som personal. Vallentuna kommun har under många år arbetat med att effektivisera verksamheten för att ge en hög utväxling för kommunens skatteintäkter. Att bygga upp en kapacitet medför kostnader; oavsett vem som ska bygga upp kapacitet. Den eventuellt långa hanteringstiden ökar behovet av kostnadstäckning. Det kortsiktiga perspektivet innebär även en högre prisbild, då ev. investeringar behöver skrivas av under en synnerligen kort tidsperiod.

Vidare konstateras att ansvarsfördelningen inte är tänkt att ändras på annat sätt än att kommunerna blir skyldig att anordna boende. Kommunen kan konstatera att Migrationsverkets bristande resurser och förmåga, vilka omnämns i lagrådsremissen, riskerar att medföra kostnader inom kommunal sektor även i övrigt. Att Migrationsverket ej översätter blanketter eller har tillräckliga öppettider medför likaså ökat behov av stöd på kommunal nivå. Utspridda boendeadresser försvårar generellt för Migrationsverket att ta huvudansvaret för målgruppen.

Lärdomarna från 2015 framhålls; att vissa kommuner fick ta ett mycket stort ansvar – exempelvis ankomstdestinationer och de kommuner där Migrationsverket anskaffade stora anläggningsboenden.

Vallentuna kommun vill lyfta fram att en alternativ lösning istället kan vara att Migrationsverket utvecklar och anpassar verksamheten, för att i högre grad möta de behov som myndigheten ansvarar för att täcka och därigenom undvika belastning på kommunal sektor. Ytterligare alternativ kan vara att till fullo kompensera berörda kommuner för merarbete och merkostnader.

Två separata spår och regelverk för hantering av skyddsbehövande inom massflyktsdirektivet och övriga anvisade medför samhällsekonomisk ineffektivitet. Tillhandahållande av bostäder för mottagande på olika grunder och ersättningsvillkor är i sig ineffektivt och kostnadsdrivande.

Slutligen kan staten även minska risken för otillbörlig kommunal påverkan genom att se över nivån på dagersättningen, då denna inte reviderats sedan 1994 - trots att levnadskostnaderna väsentligt har ändrats. Dagersättningens nuvarande nivå kan förväntas medföra kostnader inom ekonomiskt bistånd. En höjd dagersättning kan ha väntas öka möjligheten för de skyddsbehövande att bo kvar i eget-boende-lösningar.

Om förhållandet till vissa andra bestämmelser

I lagrådsremissen konstateras att de personer som kommunen anvisas att ordna boende åt, senare kan komma att omfattas av en anvisning enligt bostättningslagen. Ur barnperspektiv såväl som effektivitetshänseende är det angeläget att dessa familjer kan få anvisning till samma kommun, då det underlättar exempelvis skolgång.

För att möjliggöra genomförande krävs att regeringen ser över regelverk och lagkrav kring bostäder/boendelösningar. Bostadsbyggande är inte möjligt inom den

korta tidsramen som kommunerna ev. får för att verkställa uppdraget, varför undantag och förenklingar från t.ex. brandskyddsregler krävs – exempelvis för att möjliggöra att flera hushåll kan inrymmas i en större bostad.

Svensk krisberedskap utgår ifrån det som kallas ansvarsprincipen, närhetsprincipen och likhetsprincipen. Ansvaret för sakfrågor i ordinarie läge bör alltså hanteras av samma myndighet även i kris. Ansvarsfrågan styr även vem/vilka som bör ha beredskap att hantera eventuella kriser.

Om ersättning till kommunerna

I förslaget poängteras att utgångspunkten är att täcka de genomsnittliga kostnaderna och inte ge upphov till onödiga administrativa kostnader för kommunerna. Vallentuna kommun vill framhålla att prisskillnaderna mellan olika orter i landet för lokaler och bostäder är stora. Att anskaffa, iordningställa och drifta ett större antal bostäder medför stora kostnader för kommunen; vilka staten bör täcka utifrån statens huvudsakliga ansvar för mottagandet. Om en schablonersättning ska användas bör den därför anpassas till de olika områdenas olika förutsättningar. Ersättningen bör även utgå från den tidpunkt bostäder anskaffas och olika typlösningar, snarare än när anvisning sker och antal anvisade individer. Boende- och lokalkostnader är väsentligt högre i storstadsregionerna.

Vallentuna kommun vill därutöver betona vikten av ersättningar för utbildning och olika sociala insatser, i linje med Sveriges kommuner och regioners (SKR) hemställan 2022-04-01. Vallentuna kommun vill särskilt framhålla vikten av att höja schablonersättningen för ensamkommande, i syfte att uppnå kostnadstäckning. SKR lyfter även fram vikten av att belysa och överväga behov av t ex ytterligare språk- och andra arbetsfrämjande insatser för vuxna.

Om bemyndigande och tidsfrist

I lagförslaget konstateras att skyldigheten att anordna boende mellan Migrationsverket och kommunerna behöver anpassas till aktuella förhållanden och årsvariation. Parallellt framhålls vikten av att ge kommunerna goda planeringsförutsättningar och regler om inom vilken tid en kommun ska uppfylla skyldigheten. Precisering av regelverket ska komma i form av en förordning. I förordning kan även prioritering inkluderas; exempelvis att personer som bor i eget boende kan komma att prioriteras ned till förmån för personer som bor i anläggningsboende.

Vallentuna kommun kan konstatera att i vilken utsträckning kommunerna bör räkna med att överta Migrationsverkets ansvar såväl som beslut om ersättningar kommer framgå först senare. Påverkan av lagändringen går därför ej fullt ut att bedöma. Framförhållning gällande antalet platser såväl som ersättningsnivåer är synnerligen viktigt för det fall att kommunen ska kunna införskaffa och iordningställa bostäder som kommunen idag inte har.

Vallentuna kommun vill generellt betona vikten av att barnperspektivet beaktas vad gäller prioriteringar. Kommunen har idag ukrainska flyktingar som ordnat eget boende och redan går i skola och förskola. Ur barnperspektivet är det angeläget att

dessa familjer prioriteras för anvisning till kommunen, om och när de inte längre kan bo kvar i eget boende-lösningen.

Om konsekvenser av förslagen

Vallentuna kommunen delar inte bedömningen om att inskränkningen i kommunala självstyrelsen är att anse som nödvändig eller proportionerlig. Detta då Migrationsverket redan påbörjat arbetet med fördelning av antalet såväl som planering för inflyttning i bostäder i kommunal regi - innan första juli då lagändringen träder i kraft. Migrationsverket har per den 20 april utifrån lagförslaget beslutat att avsluta påbörjade direktupphandlingar. Myndigheten bedömer tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm att landets kommuner har tillräcklig kapacitet. Vallentuna kommun delar heller inte Migrationsverkets bedömning att överföring av ansvaret till kommunerna är en bättre lösning än att fortsätta med direktupphandling inom ramen för Migrationsverkets ansvar. Att erbjuda en samverkansmodell med ersättning och tydliga villkor skulle kunna skapa förutsättningar för frivillig medverkan från kommunernas sida, där olika kommuners förutsättningar såväl som civilsamhällets engagemang kan beaktas.

I remissen framhålls att en jämnare fördelning mellan kommunerna innebär en minskad risk för socialt utanförskap och segregation. Parallellt betonas vikten av en geografiskt jämn fördelning med hänvisning till fördelningen i bosättningslagen. Vallentuna kommun vill framhålla att fördelningen i bosättningslagen dock inte var jämn, utan betydligt högre i vissa län - med hänvisning till arbetsmöjligheterna.

Vidare konstateras i remissförslaget att skyddsbehovet är av tillfällig natur, och att de som beviljas skydd förväntas återvända hem så snart den akuta situationen är över: *"varför denna grupp rimligtvis inte heller fullt ut bör omfattas av alla de sociala rättigheter som normalt tillkommer personer som bor här"*.

Utifrån anvisningarnas tillfälliga karaktär skulle man denna gång i högre grad kunna beakta tillgången till bostäder.

Vallentuna kommun kan även konstatera att förhållningssättet till risken för socialt utanförskap och segregation överlag är inkonsekvent. Möjligheterna till egen försörjning och sysselsättning begränsas till stor del då de skyddsbehövande ej är berättigade till samhällsorientering och SFI. Målgruppen inkluderas ej heller i etableringsprogrammet och kan ej få etableringsersättning. Regeringens uppdrag till Arbetsförmedlingen och Migrationsverket om obligatorisk samhällsintroduktion och tidig information om arbetsmarknaden på ukrainska kommer vara svår genomförbart med decentraliserade boenden; alternativt innebära merarbete för kommunerna.

Staten har sedan tidigare avvecklat delar av de bidrag som riktats till kommunerna för flyktingmottagande. Utöver kostnadstäckning för direkta kostnader i form av investeringar och bostadskostnader bör även återinförande av ett generellt statsbidrag till kommunerna övervägas.

Parisa Liljestränd,
Kommunstyrelsens ordförande
Vallentuna kommun

KOMMUNLEDNINGSKONTORET
TUNA TORG 1 · 186 86 VALLENTUNA
TFN 08-587 850 00 · FAX 08-587 850 01
KOMMUN@VALLENTUNA.SE

WWW.VALLENTUNA.SE

**Vallentuna
kommun**